

2020-10-01 Årgång 7, nummer 12

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej!

Liksom för många andra så pågår det hos oss på PKC ett intensivt arbete med att ställa om till att arbeta mer digitalt. Det är roligt och utmanande. I förra veckan hade vi en två-dagars utbildning för 105 st. ST-läkare som genomfördes via Teams. Vi kortade ner föreläsningsspassen med förväntan på förstudier av utskickat material, fler korta pauser, interaktion via mentimeterfunktion, kommunikation via chatten och inlämning av svar på reflektionsfrågor via enkätverktyg. Utvärderingen visar (86% har svarat hittills) att 97% av deltagarna instämmer helt (77%) eller instämmer till stor del (20%) på frågan om det fungerade bra att genomföra utbildningen via Teams. Vi tror t.o.m. att lärandet kanske blev ännu högre än tidigare med fokus på fysiska föreläsningar.

PKC-dag blir livesändning

Vår PKC-dag i höst har vi flyttat fram ett år. Istället har vi ersatt den med en livesändning den 12 november, med rubriken "*Covid19 och palliativ vård – vad har vi lärt oss*". Anmäl dig här: [Covid19 och palliativ vård – vad har vi lärt oss](#) Livesändningen startar kl. 13.00 och håller på ca 90 minuter.

Nytt på PKC

Även vår senaste undervisningsfilm har covid-19 som tema – har du sett den? Titeln är "*Coronakrisen – hur kan vi förstå det som hänt och hur kan vi komma vidare?*". Syftet med föreläsningen är att skapa förståelse, se det goda man hittills trots allt gjort och acceptera det man kanske betraktar som egna och andras tillkortakommanden. Det är Lisa Sand, socionom och medicine doktor som föreläser. Du hittar den på vår covid-19-sida eller direkt på [Youtube](#)

Vi har mycket på gång vad gäller fortbildning för medarbetare inom kommunens vård och omsorg. Vi arbetar för fullt med fördjupningsutbildningar i ämnen som smärta hos äldre, de existentiella frågorna och reflektion. En ny webbutbildning om de existentiella frågorna hos äldre personer kommer senare i höst! Glädjande nog är det många verksamheter som tackat ja till erbjudande om stöd och reflektion i arbetet med covid-19. Vi är säkra på att det kommer att ge oss på PKC väldigt mycket tillbaka.

Temat för detta Nyhetsbrev som ju också är ett kunskapsbrev är "*Att dö ensam under covid-19*". Läs Peter Strangs mycket intressanta text längre ned i Nyhetsbrevet.

Nu önskar vi på PKC dig en fin start på hösten!

Trevlig läsning!



Fredrik Sandlund
Verksamhetschef



Peter Strang
Vetenskaplig ledare

Nyheter





Livet med döden

Vår vetenskaplige ledare har deltagit i ett tv-program om hur vi ser på döden, ur flera olika perspektiv. Så här beskriver arrangörerna programmet som är cirka 46 minuter långt:

"Peter Strang, läkare och professor i palliativ medicin, har döden på sin arbetsplats. Zanyar Adami, filmregissör och författare, har upplevt krig och var nära att förblöda till döds som tvååring. Och barnläkaren Lina Schollin Ask ställdes inför det ofattbara när hon hastigt och oväntat miste sin ettåriga dotter. Döden finns ständigt med oss, men varför har vi så svårt för att tala om den?"

[Se programmet på UR Play](#)

Yrkesinriktade seminarier via Teams i höst!

Följande yrkesinriktade seminarier är planerade för hösten 2020:

Undersköterskor: Undersköterskans roll i palliativ vård

19 november kl. 13.00–15.30

[Läs mer och anmäl dig](#)

Kuratorer: Familjen kring förälder med livshotande sjukdom

25 november kl. 13.00–16.00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Arbetsterapeuter: Arbetsterapeutiska åtgärder för att stödja cancerpatienter med cytostatikabiverkningar i händer och fingrar

26 november kl. 13.00–16.00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Dietister: Nutrition hos person med kognitiv svikt och demens

1 december kl. 13.00–16.00

[Läs mer och anmäl dig](#)

Seminarium för fysioterapeuter om Fatigue vid cancer ägde rum den 30 september.

Livesändning 12 november: **Covid-19 och palliativ vård – vad har vi lärt oss?**

Istället för den framflyttade PKC-dagen så anordnar vi istället en livesändning på två timmar om covid-19 och palliativ vård och de lärdomar vi dragit. Det blir fakta blandat med intervjuer.

Anmäl dig här: [Covid19 och palliativ vård – vad har vi lärt oss](#)

Välkommen!



Smärta hos äldre – Fördjupningsutbildning för palliativa ombud

Till den verksamhet där PKC har utbildat palliativa ombud vill vi erbjuda denna fördjupningsutbildning. Utbildningen tar sin utgångspunkt i vår egen webbutbildning om smärta hos äldre, som sedan följs av en workshop med patientfall med koppling till kunskap om smärta.

Är du som palliativt ombud intresserad av detta? Prata med din chef, och be denne ta kontakt med oss via mejl.

[Kontakta oss](#)

Covid-19: att dö ensam

Covid-19 pandemin har inneburit många stora förändringar i sjukvården. En av de mest påtagliga förändringarna tidigt i förloppet var besöksförbud, vilket innebar att närstående inte kunde hälsa på sina nära och kära som förr. Detta gällde också de svårast sjuka. Även om det gjordes undantag för patienter som var akut döende, var det ganska få som fick komma på besök. Samtidigt var det stor brist på skyddsutrustning som ytterligare spädde på problemet. I Region Stockholm bestämde man att en eller maximalt två närstående skulle få besöka döende personer, men bara om de själva var friska och klarade av att bära skyddsutrustning.

”Besöksförbud har gjort att många har dött ensamma”

De flesta önskar att ha någon hos sig när de är döende och att få vara närvarande är också betydelsefullt för anhöriga. Själva dödsögonblicket är viktigt för många av oss men hur har det sett ut under pandemin? Har närstående fått vara närvarande?

Målet med studien

Målet med vår studie var att använda data från det nationella Palliativregistret och undersöka i vilken grad man hade någon hos sig när man dog. Ett annat mål var att studera i vilken utsträckning man erbjöd närstående efterlevandesamtal, som kan vara extra viktigt om man inte fått möjlighet att vara nära.

Upplägg

Totalt undersöktes Palliativregisterdata rörande 1346 väntade dödsfall, 908 på särskilda boenden (SÄBO) och 438 på sjukhus. Dessa data jämfördes också med dödsfall under 2019.

”1346 väntade dödsfall studerades (Palliativregistret)”

Resultat

Jämfört med 2019, då 83% hade någon hos sig vid dödsögonblicket, var motsvarande siffra 2020 endast 59% för de som dog i Covid-19 ($p < 0.0001$). Med tanke på restriktionerna, fick väldigt få närstående vara närvarande (ensamma eller tillsammans med personal). På SÄBO var siffran 13%, jämfört med 24% på sjukhus ($p < 0.0001$).

”Färre hade någon hos sig när de dog, 59% jämfört med 83% under 2019”

I nästa steg undersökte vi hur ofta personal var närvarande (med eller utan att närstående var på plats). Då var siffrorna 52% för SÄBO och 38% för sjukhus, personalen var alltså oftare närvarande på SÄBO ($p < 0.0001$). Totalt var någon närvarande (personal och/eller närstående) i 61% av fallen vad gäller SÄBO och 55% vad gäller sjukhus ($p < 0.05$).

Eftersom det är viktigt att få möjlighet att samtala efteråt, undersökte vi också i vilken mån man erbjöd närståendesamtal. För SÄBOs del var det 82% medan siffran för sjukhus var 73% ($p < 0.001$). Dessa siffror låg ungefär som för 2019, då totalsiffran var 78%.

”Jämfört med sjukhus, var personal oftare närvarande vid dödsfall på SÄBO och erbjöd oftare efterlevandesamtal”

Diskussion

Pandemin har påverkat hur vi dör, på grund av hårda restriktioner men också på grund av brist på skyddskläder åtminstone tidigt under pandemin. Att dö ensam när man vill ha sina nära hos sig är tungt, men det är ibland lika svårt för närstående att inte få dela de sista dagarna i livet. Närstående har många funktioner för den döende, både som stöd men också som ”extra ögon och öron” och kan påtala när den som är döende inte mår bra. Själva dödsögonblicket kan vara viktigt för båda parter och för närstående kan bearbetningen av sorgen påverkas av om man fick vara närvarande eller inte.

Vi hade väntat oss låga siffror vad gäller närstående, på grund av restriktionerna, men hoppats på att personalen skulle i någon mån kunna kompensera för detta. Så skedde också till en del, och i mycket högre utsträckning på SÄBO trots bristande resurser.

Det är viktigt att säga att även om de flesta vill ha någon hos sig, är det inte så för alla. Vissa önskar dö ensamma, av olika skäl. En vanlig orsak är att den döende känner sig stark och vill inte belasta sin familj denna sista gång. För andra handlar det om att döden är en väldigt personlig och intim fråga, man vill dö i avskildhet. Det måste förstås också respekteras.

”Vissa vill faktiskt dö ensamma...”

Även om man inte kunnat ordna så att närstående fick vara hos den som var döende, är efterlevandesamtal något som borde gå att erbjuda. Till vår glädje var siffrorna

ungefär lika höga som under 2019. Också här var siffrorna något högre på SÄBO.

Förutom de nämnda frågorna studerade vi också brytpunktssamtal och läkarbedömningar sista veckan. Detaljer om detta finns i artikeln.

Slutsatser

Pandemin har påverkat döendet både på det psykologiska och det existentiella planet. Med tanke på att vi nu är i ett lugnare läge, utan att pandemin ännu är över, finns det skäl att tänka ut olika sätt att öka möjligheten för närstående att få vara hos sin döende anförvant.

Referenser

- **Strang P, Bergström J, Martinsson L, Lundström S:** *Dying From COVID-19: Loneliness, End-of-Life Discussions, and Support for Patients and Their Families in Nursing Homes and Hospitals. A National Register Study.* Journal of Pain and Symptom Management 2020; 60; Pages e2-e13. doi: 10.1016/j.jpainsymman.2020.07.020



Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län samfinansieras av Region Stockholm samt kommunerna Danderyd, Ekerö, Järfälla, Lidingö, Nacka, Nykvarn, Salem, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Tyresö och Vaxholms stad.

Läs mer om oss på: pkc.sll.se

Kontakt: pkc.sls@sl.se

Foto: Yanan Li

Följ oss på Facebook och Instagram

[Tipsa en vän](#)

Dela utskicket:



[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)



Palliativt kunskapscentrum
REGION STOCKHOLM